

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

O. MOOIWEER - ENSCHEDE

TWEE GEBEDEN*)

(Lukas 18 : 9-14)

Er wordt met name de laatste tijd nogal veel gesproken en geschreven over het gebed. De mens is bezig met de vraag naar het kontakt met God. Vele mensen hebben het bidden verleerd of stamelen nog de Naam van God in een ogenblik van diepe nood. Anderen zijn bezig zich in het bidden te oefenen. Er is namelijk nogal wat te koop in het gebedsleven. Er is sprake van disharmonie in het gebed, van doorbreking van de gebedsregmaat, van gebedsroutine, van de worsteling met het probleem van de zgn. gebedsverhoring.

—o—

Nu stelt de Heiland in deze gelijkenis ons twee bidders voor ogen: de Farizeeër en de tollenaar. Zij gingen beiden op naar de tempel om te bidden. De Farizeeër trad naar voren. Hij stelde zich op in de voorhof van de tempel. Hij meent een zeker recht te hebben om daar te staan, omdat hij van de gedachte uitging voor God te kunnen bestaan. Hem overvalt geen verlegenheid en hij kent geen aarzeling. Is dan Psalm 24 geen realiteit voor deze bidder? Stelt hij zichzelf dan niet de in dat psalmdicht aangegeven vragen: „Wie zal klimmen op de berg des HEREN en wie zal staan op de plaats van Zijn heilichheid?” Hij plaatst zich toch voor het Aangezicht van God! Kent hij dan niet dat scherpe antwoord van genoemde psalm: „Die rein van handen en zuiver van hart is, die zijn ziel niet opheft tot ijdelheid en die niet bedriegelijk zweert, die zal de zegen ontvangen van de

HERE en gerechtigheid van de God van zijn heil”?

Deze man is blijkbaar gewend gelijk te hebben tegenover de mensen. Waarom dan ook niet voor het Aangezicht van God? Hij zondert zichzelf uit van de schuld der mensheid. Hij brengt zijn eigen rechtvaardigheid mee. Daarom moet hij straks die tempel verlaten zonder rechtvaardigheid van God te hebben ontvangen. „De Farizeeër stond en bad bij zichzelf”. Hij bidt eigenlijk tot zichzelf en met het oog op zichzelf. Maar is dat echt bidden? Bidden is toch God aanspreken over Zijn beloften, zoals Calvijn het eens uitdrukte?! Beweegt zich dit zgn. gebed niet uitsluitend in het horizontale vlak zonder dat er iets van een verticale spanning in gevonden wordt?! Vergelijkenderwijs is dit telefoneren terwijl je je eigen nummer draait. Maar wie kan zich dan nog beklagen, dat hij geen gehoor krijgt? „O God, ik dank U.” Een prachtig begin op het eerste gehoor. Maar wie wil leren bidden, moet ook echt leren danken!!

Het danken komt helaas in ons gebedsleven er geweldig bekaaid af. Om over de aanbidding van God dan maar te zwijgen! De inhoud van dit „gebed” van de Farizeeër is, ontdaan van alle franje: O God ... ik ... ik ... ik ... ik ... amen. En toch is die man zo orthodox als men maar zijn kan. Hij is geen huichelaar. Hij meent serieus, dat hij voor God bestaan kan. De HERE heeft hem met zijn sektegenoten een uitzonderingspositie verschaft. Zij doen het beter dan de schare, die de Wet niet kent zoals zij die hebben uitgebreid. Vasten deden de Farizeeën 104 maal per jaar! Deze man gaf tienden van AL zijn inkomsten terwijl men alleen maar verplicht was tienden te geven van koren, most en olie. Hij deed meer dan van hem gevraagd werd. En volgens farizeese opvatting begon

de verdienstelijkheid der goede werken zodra men de grens van de plichten had overschreden. Hij neemt zijn religie bloedig ernstig. Hij heeft er alles voor over —. Terwijl bij velen de gemoedelijkheid en het christendom ophouden als het om het eten en de centen gaat.

—o—

Toch wordt deze bidder met dit gebed afgewezen. Deze dankende zonderling wordt vernederd. Want hij verhoogt zichzelf. Hij kijkt naar de mensen, die hij beneden zich acht te staan. Zijn blik is daarbij ook gevallen op die tollenaar. Geen beste! En door die blikrichting begint hij plotseling met genoeg naar zichzelf te kijken. Daarom vraagt hij niets aan God. Daarom bidt hij niet om vergeving van zonden. Daarom is zijn dankgebed een waardeloos gepraat met zichzelf en niet ingegeven door de Heilige Geest. Want de Heilige Geest leert je juist van jezelf af te zien en te letten op de HERE alleen! En dan blijft er van de mens niets meer over.

—o—

En die tollenaar dan? Hij wordt gerangschikt onder de noemer van zondaren en hoeren. Een verloren zoon van het huis van Israël. Hij heult met de Romeinse vijand en perst zijn broedervolk geld af. Geen blanco strafregister! Een collaborateur in optima forma! Voor zo iemand trek je je neus op, nietwaar? Maar deze man roept uit de nood van zijn misère tot de levende God. Hij heeft zijn ellende leren ontdekken. Hij wil en durft zelfs zijn ogen niet op te slaan naar de hemel. Hij slaat zichzelf op de borst om daarmee te kennen te geven, dat hij tegen zichzelf verdeeld is. Hij weet zich van nature een agressieve vijand van God. Hij uit slechts een kreet! Deze tollenaar is niet als een Farao of als een Judas. Want zij beleden hun zonden wel aan de mensen, maar niet aan God. En zo kwamen zij terecht resp. in de Rode Zee en in de strop. Nee, deze man richt geen sneer aan het adres van de Farizeeër. Hij heeft genoeg aan zichzelf. Daarom smelt hij zichzelf ook niet op in de

massa. Het is geen oppervlakkige uiting van zijn geest. „Want”, aldus Luther, „een geloof, dat alleen aan de oppervlakte van het hart zweeft gelijk het schuim op het bier, is een eigengemaakt geloof”.

Deze tollenaar heeft maar één gebed overgehouden. „O God, wees mij DE zondaar (staat er eigenlijk) genadig of anders vertaald: verzoeningsgezind!” Hij weet zich één brok zonde voor God. En God reageert op de S.O.S.-seinen van een mens in nood. Hij voert naar de veilige haven! Hij rechtvaardigt, herstelt de verhouding. Hij zegt: „Zo is het weer goed tussen jou en MIJ”. Dat is genade! Daar is niets van de mens bij. Het is een geschenk van boven. Laat uw gebedsleven niet verzanden in egoïsme, hoogmoed en zelfverheffing! Maar buig onder Gods Woord. En laat u door Hem weer oprichten. Daarvoor staat Christus garant. Hij gaf Zijn levensbloed voor tollenaars en zondaren. Voor mensen, die hun doel missen, die er naast zitten, voor ellendelingen, die hun ellende niet kennen en peilen. Ga naar Hem toe met uw zondebagage en deponeer die aan de voeten van Jezus, vertrouwend op Gods beloften. Dan zult u ervaren wat geloof is!! Want geloof is naar het woord van Luther *geetrooste vertwijfeling*. Dat schenke God u door Zijn Heilige Geest! „Want een ieder, die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden, doch wie zichzelf verneert, zal verhoogd worden”.

IN DIT NUMMER

- Pagina 1 Ds O. Mooiweer,
Twee gebeden
- 2 Ds H. Smit,
Randbeschouwingen
- 3 Prof. dr B. Goudzwaard,
Christen zijn - Rentmeester
zijn (1)
- 4 Prof. C. Veenhof,
„De werkelijkheid zien”!
- Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 6 Dr D. Holwerda,
Boekbespreking
- M. de Jonge,
Vlammen aan de horizon (1)
- 7 Redt Een Kind

*) Tekst van de radiotoespraak, gehouden voor de microfoon van de Evangelische Omroep en uitgezonden op zaterdag 13 november 1976 in het programma: Laat ons de rustdag wijden ...

H. SMIT — BARENDRECHT

Randbeschouwingen

Welke rand?

Wie meent, dat hij door de hier bedoelde randbeschouwingen zal worden meegevoerd naar een hooggelegen niveau, die krijgt een teleurstelling te verwerken. Ik wil namelijk in de meest letterlijke zin van het woord op de begane grond beginnen. Ik wil het hebben over de rand van de akker waarover Lev. 19:9 spreekt. Daar lezen we: „Wanneer gij de oogst van uw land binnenhaalt, zult gij de rand van uw veld niet geheel afmaaïen...”. Met deze bepaling (onder andere) zorgt de HERE voor de armen en de vreemdelingen. En Hij legt die verzorging op de handen van zijn volk Israël. Hij bindt die zorg aan zijn volk op het hart.

De overlevering der ouden

Pas las ik wat dr W. H. Gispen in zijn commentaar op Leviticus over deze tekst zegt. En daarbij viel me één ding erg op. De hoogleraar vertelt namelijk, dat ook deze bepaling van de HERE de aandacht heeft gekregen van de uitleggers van de wet, die vooral ná de ballingschap onder Israël zijn opgestaan en die een keten zijn gaan vormen waarin elke schakel uit de voorgaande voortkwam om op zijn beurt in de volgende weer voortzetting te vinden. Een hele traditieketting... vandaar de bekende uitdrukking „overlevering der ouden”. Welnu, in een bepaald traktaat dat die overlevering vastlegt en uitwerkt komen we ook Lev. 19:9 tegen en daar wordt dan vastgesteld, dat men het deel van het korenveld dat voor de armen bestemd is dient te bepalen op één zestigste. Een praktische bepaling zouden we zeggen. Het moeilijke in het gebod van de HERE zit immers in dat woord „rand”. Wat is een rand? Hoe breed is een rand? Misschien hangen ze in uw kamer wel naast elkaar: een familiefoto met een heel dun randje van verzilverd metaal en het schilderij met zijn rand van 15 centimeter. Ja, hoe breed is nu een rand? Wat een merkwaardig „open” gebod heeft de HERE daar gegeven! Open ja, want elke boer in Israël moet het zelf invullen. Was het niet een goede zaak, dat die uitleggers de knoop maar hebben doorgehakt? Niet verder over tobben! Eén zestigste... houd je daaraan!

Kerkelijk Leven

Omkering van het gebod!

Ik ben ervan overtuigd dat de uitleggers het gemak van de mens hebben gediend met hun voorschrift, met hun „konkretisering” van het gebod. Maar ik ben er even zeer van overtuigd, dat dat géén goede zaak was. Waarom niet? Allereerst, laten we nuchter zijn. Als de HERE een vast percentage had bedoeld, dan had Hij dat toch werkelijk Zelf wel kunnen zeggen! In een ander verband doet Hij dat ook. Denk maar aan de „tienden”. In Lev. 19 doet Hij het niet. En dat moet toch zijn betekenis hebben. En die betekenis achterhaal je eigenlijk niet meer als het voorschrift van de uitleggers aan je „moeite” een eind maakt!

In Lev. 19:10 lezen we aan het eind een enkel kort zinnetje... „Ik ben de HERE, uw God”. Dat wil zeggen, dat iedere Israëlitische boer zich bij het bekijken van de rand van zijn akker moest stellen voor het aangezicht van de HERE om dan vervolgens en van daar uit zijn aandacht te richten op de armen en de vreemdelingen. Hij moest zich telkens weer stellen voor het evangelie van de Naam: „HERE” — de God die werkelijk tegenwoordig is, de God van het leven, de God die Israël heeft gered uit de dood van Egypte. Vol van barmhartigheid, liefde, trouw en macht. En... deze God is onze God. En als hij dat goed had gedaan, dan moest die boer zich richten op de armen en de vreemdelingen in zijn omgeving, in een werkelijke overweging van hun noden. En dan? Dan moest hij het weten... de rand, de breedte ervan. Zoals bijvoorbeeld Boaz wist hoeveel aren er voor Ruth op de grond moesten blijven liggen! Wie zijn hart sloot voor de armen, die sloot zijn hart óók voor de HERE. En dan wordt die heilige Naam een dreiging. Dan kom je te weten, dat de HERE niet een denkbeeld is, dat je straffeloos kunt negeren, maar dat Hij er werkelijk is... de heilige God!

En het is toch erg te betreuren dat het voorschrift van de uitleggers het volk Israël juist deze

Pastorale notities

De kortstondigheid van het leven

Iedere jaarwisseling legt een accent op de vergankelijkheid van het leven en de kortstondigheid van alle dingen. Indien we in onze bijbel het boek Prediker niet anders hadden leren lezen, we zouden er telkens naar willen teruggrijpen, om er mee in een somber hoekje te gaan zitten. IJdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid.

Maar diezelfde Prediker heeft ons ook iets anders leren kennen, te weten: het geluk van de mens die leeft in de vreze des Heren en rijk is in zijn God. Hij merkt op: „Zie, wat ik als goed heb opgemerkt: dat het voortreffelijk is te eten en te drinken en het goede te genieten bij al het zwoegen, waarmee iemand zich afdrukt onder de zon gedurende de weinige dagen van zijn leven, die God hem schenkt, want dit is zijn deel. Ook ieder mens, aan wie God rijkdom en schatten geeft, en die Hij in staat stelt daarvan te eten en zijn deel te krijgen en zich bij zijn zwoegen te verheugen — dat is een gave Gods’.

Met deze woorden tekent de Prediker ons het leven in de

gunst van de Here. Wie als kind van God zijn vreugde heeft in het dienen van de Here, hij ervaart wel de kortstondigheid van het leven, het snel voortgaan van zijn jaren, het ouder worden. Maar hij geniet van het leven als een gave, iedere dag en ieder jaar, dat hem wordt toebedeeld. Hij mag eten en drinken en te midden van vaak moeizame arbeid veel goeds ondervinden. Hij werkt zolang het dag is, zolang hij nog werken kan en mag.

Nu, zegt de Prediker, zo iemand tobt niet over zijn ouder worden. Want hij denkt niet dikwijls aan de korthed zijns levens, omdat God hem zich laat vermeen in de blijdschap des harten’ (Prediker 5:19).

Zie, dat is het. Zulk een mens heeft er geen aanleiding toe en er geen behagen in, om zich bij iedere jaarwisseling aan vergankelijkheidsmijmeringen over te geven.

Ja, het leven is kort. De jaren snellen voort. Toch is het leven ook weer ruim. Calvijn heeft eens opgemerkt, dat we in ons korte leven toch wel zoveel ruimte van de Here ontvangen, dat wij Hem mogen leren kennen als onze Vader en Verlosser. En deze ruimte is vol van perspectief. Gods genade is in het leven van zijn kinderen altijd genoeg, ook bij een korte levenstijd.

B. Telder, Bilthoven

„heilige moeite” heeft bespaard. Het volk behoefde zich immers niet meer te stellen voor het aangezicht van zijn God... niet meer voor het evangelie van de Naam, niet meer voor de heiligheid van die Naam. Het „eindresultaat”, het „eindbedrag” was immers toch al bekend! En wij mensen zijn zo plat van ons zelf! Waarom zou je een som gaan maken, als je toch de uitkomst al weet! We zien hier de wonderlijke waarde van zo’n „open” gebod. Het heeft een uiterst belangrijke functie tussen de „gesloten” geboden die de HERE heus ook wel gegeven heeft (de tienden!). Het houdt met kracht de weg open. En het uitzicht op de HERE. Zijn Naam brengt tot dankbaarheid. Als mensenvoorschriften het gebod gaan sluiten, dan wordt de weg gebaand... neen, niet maar naar eenvormigheid, maar naar een totale omkering van het gebod.

Het was een oproep om je te stellen voor het aangezicht van de HERE.

Het wordt een mogelijkheid om de konfrontatie met de HERE te voorkómen.

Het was een oproep om de Naam te laten heersen in je leven.

Het wordt een mogelijkheid om

je tegen de heiligheid van die Naam te beveiligen.

Het was de oproep tot een open gemeenschap met de HERE.

Het wordt de mogelijkheid tot een afsluiting van je leven tegenover de HERE.

Als wij onze belasting betalen hebben we immers meestal ook niet het gevoel, dat we ons géven aan onze overheden, maar dat we gelukkig weer van hen af zijn! We hebben ons weer veilig gesteld tegen alle strafvordering.

De rand en de preek

Ik herinner me een tijd — niet zo lang geleden — dat de prediking altijd komen moest met gesloten voorschriften. Als een predikant sprak over de dienst des HEREN, zoals deze ook op het politieke terrein van ons werd gevraagd, dan was zijn preek mislukt, als hij er niet bij vertelde wat je moest stemmen. Werd de kring niet in die laatste konkretisering gesloten, dan was hij „in het vage” gebleven.

Het was ook niet mogelijk over liefde te spreken zonder dat zeer precies werd aangegeven in welke handelingen die liefde zich had te uiten.

Men riep en men roept nog in

allerlei verbanden om het „eind-bedrag“.

Is dat werkelijk altijd het verlangen het gehele leven aan de HERE te geven in dankbare dienst? Is het op een heel verborgen manier soms ook niet het verlangen de diepte van het hart aan de HERE te onthouden?

Zien wij er in het verborgene niet tegenop ons werkelijk te stellen „coram Deo“, voor het aangezicht van de genadige en heilige God?

Kunnen we er niet op uit zijn de werkelijke overgave aan de HERE onder „werken“ te begraven?

Laat de les van het „vage“ randvoorschrift niet vergeten worden. Houd bij alle gebodsuitleg het uitzicht op de levende God open! Anders dreigt ons altijd het gevaar, dat zijn dienst schijnbaar wordt beleefd in — maar in werkelijkheid vervangen dóór — een patroon van handelingen!

Maar... de bijbel spreekt toch heel concreet? Denk eens aan Johannes de Doper, als hij het heeft tegen de tollenaars en de soldaten (Luk. 3:12-14)? We hopen hier een volgende keer nog wat op door te gaan.

B. GOUDZWAARD — OEGSTGEEST

Christen zijn - Rentmeester zijn ¹⁾

In deze tijd, waarin heel veel aan het veranderen is — het landschap om ons heen, maar ook de opvattingen en meningen — kan er gemakkelijk onzekerheid ontstaan over de vraag, hoe wij nu in deze tijd leesbare brieven van Christus kunnen zijn.

Dat geldt zeker ook voor ons staan in het economisch leven van deze tijd.

Economisch leven — het is een term, die voor velen van ons de gevoelswaarde heeft van iets, dat altijd met geld te maken heeft en dat zich bovendien grotendeels buiten ons eigen leventje afspeelt.

Maar economie, het economische leven, is natuurlijk méér dan omgaan met geld en ook méér dan wat met ingewikkelde termen in onze kranten te lezen valt. Economie, zo zou men kunnen zeggen, is alles wat met „zorgvuldig beheer“ te maken heeft. Beheer van alles wat God ons als gebruiksmogelijkheden heeft toevertrouwd. Aan ons persoonlijk, maar ook aan de samenleving. Bij economie hoort natuurlijk de omgang met *geld*, want geld kan je gebruiken. Maar daar hoort ook de keuze van de *arbeid* bij, de gebruiksmogelijkheid van je lichaamskracht. Als mensen niet kunnen werken is er sprake van economisch verlies. Maar ook al onze *talenten en eigenschappen* moeten we zorgvuldig beheren, gebruiken, ontwikkelen. Daar zit dus ook economie aan. En bij de ons toevertrouwde gebruiksmogelijkheden behoort ook de *tijd*. Tijd is één van de kostbaarste geschenken, die God aan mensen geeft.

Het *milieu*, waarin we leven, is tenslotte ook iets waarvoor we in ons beheer verantwoordelijk zijn. We mogen dat milieu niet vernieuwen, maar moeten het op een zorgvuldige manier verzorgen.

Economie heeft dus alles te maken met ons gewone leven van alle dag. Het heeft te maken met ons kopen, met ons werken buitenshuis, maar ook in een huishouding. Het heeft te maken met onze tijdsindeling, maar ook met onze zorg voor de omgeving, waarin wij wonen. Maar omdat dit zo is, heeft economie ook direct te maken met ons Christen zijn. Hoe gaan wij als Christenen om met onze tijd, met ons geld, met onze arbeid? Hoe gaan wij in onze westerse samenleving om met ons milieu, met onze technische mogelijkheden, met de mensen die kunnen werken en met de mensen die niet kunnen werken? God vraagt van ons als afzonderlijke mensen, maar ook van ons als volkeren, dat wij al onze economische mogelijkheden zorgvuldig beheren.

Wanneer het over economie gaat is de enige maatstaf, die veel mensen aanspreekt: houden wat je hebt, en proberen te krijgen wat je kunt. Dat is niet alleen de norm van individuele mensen, maar ook van organisaties geworden. Zo is de stijl van ons economie bedrijven geworden.

Een geheel ander licht werpt echter de Bijbel op de vraag wat economisch leven behoort te zijn.

■ Economie als antwoord geven

In het begin van het Johannes-evangelie wordt gesproken van de schepping van deze wereld door het Woord. God scheidt de wereld.

Hij is de Vader, Die Zijn woord uitspreekt, en Hij doet dat door de adem van de Geest. De schepping is het werk van de drieënige God.

Het woord van God veronderstelt een antwoord. Een woord, dat is als het ware het begin van een gesprek, dat op gang moet komen; een woord staat niet op zichzelf. Dat geldt nu met name ook voor de schepping. Deze wereld met alles wat er aan mogelijkheden in verscholen is, mogen wij zien als het woord van God aan ons. En op dat woord verwacht Hij van ons, mensen en volkeren, een antwoord.

De hele wereldgeschiedenis zou dan ook kunnen worden gezien als een gesprek tussen God en de mensheid, waarbij God in Zijn schepping het eerste woord gesproken heeft. Gods schepping draagt een antwoord-structuur; ze is aangelegd op ons antwoord-geven. De schepping heeft immers ontstellende mogelijkheden. Mogelijkheden op economisch en cultureel gebied mogelijkheden tot vormgeving en schepping. Mensen kunnen produkten maken; zij kunnen macht vormen; zij kunnen kunstwerken scheppen; zij kunnen onderlinge verhoudingen vorm geven; zij kunnen zelfs nieuw menselijk leven vormen door middel van de sexualiteit.

Al deze mogelijkheden zijn in de schepping gelegd met de bedoeling om tot ons antwoord te leiden. Ze moeten gebruikt worden tot eer van God en in dienst van de naaste.

Velen denken bijvoorbeeld bij *sexualiteit* aan een terrein waar je jezelf oeverloos kunt laten gaan. Ze beschouwen het als iets dat op zichzelf staat, als een op zichzelf staan doel. Maar sexualiteit is bestemd om antwoord te worden. Dat wordt het alleen wanneer het een uitdrukking wordt van liefde, van persoonlijke genegenheid van man en vrouw. Daartoe is de sexualiteit in de schepping gelegd. Alleen daarin komt ze tot haar bestemming. Sexualiteit, die geen uitdrukking is van liefde tussen man en vrouw, tast het levensgeluk aan.

Ook *machtsvorming* is een mogelijkheid, die door God in de wereld is neergelegd. Velen denken dat je gelukkig wordt als je veel macht hebt. Maar deze schepping is niet op die vorm van machtsgebruik aangelegd. Macht moet leiden tot een antwoord, en dat is: recht doen. Pas wanneer met macht recht wordt gedaan aan de medemens, komt deze tot haar bestemming. Als het opbouwen van macht een doel in zichzelf wordt, vernietigt het het menselijk leven; zowel van degenen die aan die macht worden onderworpen, als van degenen die die macht gebruiken.

Wat hiervoor over sexualiteit en macht gezegd is, geldt in zekere zin natuurlijk óók voor wat aan technische en economische mogelijkheden in de wereld aanwezig is. Dat geldt ook voor onze omgang met geld, met arbeid, met tijd en met goederen. Wanneer je deze dingen op zichzelf gaat stellen, d.w.z. alleen maar de vergroting van materiële geluk als de horizon in je leven kiest, kan dat in deze goede schepping alleen maar op de vernietiging van mensen en samenlevingen uitlopen.

■ Rentmeesterschap

Het antwoord dat past bij onze omgang met tijd, met goederen en met arbeid, is rentmeesterschap. Dat wil in de eerste plaats zeggen, dat we onze goederen en alles wat ons verder is toevertrouwd — en dat is heel veel — moeten beheren als het eigendom van een Ander. God heeft de mens alles wat op aarde is „in gebruik“ gegeven, en de mens mag van de *vruchten* van het veld en van de bomen rijkelijk genieten. Maar wat vrucht draagt, moet uiteraard in stand gehouden worden. Een goede rentmeester exploiteert dus de wereld niet, put die niet restloos uit, maar zorgt voor de mogelijkheid van vrucht-dragen in de toekomst. Hij houdt datgene in stand, wat in de toekomst ook voor het nageslacht vrucht zal moeten dragen.

Het tweede element, dat in rentmeesterschap zit, is dat men dat wat men beheert ook dienstbaar maakt aan medemensen. Calvijns visie op het economisch leven was die, waarbij hij het zag als een teken van Gods genade en uitdrukking van menselijke lotsverbondenheid (Bieler, *La Pensée économique et sociale de Calvin*, blz. 414). Economisch leven is dus het teken van Gods genade: zoveel vertrouwt Hij ons toe. Maar Hij verwacht dat we met onze economische mogelijkheden elkaar dienen in lotsverbondenheid.

Als je het economische leven niet naar rentmeesterschap laat opengaan, zal dat leiden tot vernietiging van deze wereld, zoals ook een toegesloten, afgeplat machtsgebruik en sexualiteitsgebruik tot vernietiging leidt. In het economische leven kun je de gevolgen van een niet-ontsloten, afgeplatte levenshouding o.a. zien aan de manier waarop ons levensmilieu achteruitgaat. Je kunt het ook zien aan de manier waarop de mensen steeds minder hun werk met plezier verrichten.

Het antwoord geven op Gods scheppingswoord komt er vaak helemaal niet uit. Uit onze samenleving niet, maar ook niet uit ons eigen leven. Onze hele omgang met goederen en arbeid en tijd voltrekt zich veelal in harde vanzelfsprekendheden en gaat soms maar heel weinig open aan de dienst van de Heer en de dienst aan de naaste.

(wordt vervolgd)

1) Causerie, gehouden op 18 september 1976 op de Vrouwencontactdag te Apeldoorn.

C. VEENHOF — KAMPEN

„De werkelijkheid zien”!

Wat ieder die ook maar een beetje van het echte, het originele kommunisme afweet reeds lang bekend was, namelijk dat het streeft naar de heerschappij over de gehele wereld om die, via een wereldrevolutie, met de regeringen van de staten achter het ijzeren gordijn gelukkig te maken, begint langzamerhand steeds duidelijker te worden. Vooral in de laatste weken van het vorige jaar trad dat in toenemende mate aan het licht. Het is goed, ja noodzakelijk, daarop te wijzen.

☆☆☆

Vanaf het allereerste optreden van de partij der „bolsjewieken” — later die der „kommunisten” genoemd — werd daardoor onomwonden uitgesproken en in de verschillende programma's daarvan vastgesteld, dat het haar ging om een revolutie over *heel de wereld, in alle volken*.

Ook en niet het minst geschiedde dat in het program van 1961, waarin over „vreedzame coëxistentie” werd gesproken. Onomwonden werd daarin gezegd dat het bij die „vreedzame coëxistentie” — dat wil zeggen: een zonder oorlog te voeren naast elkaar leven van landen, staten met verschillende wereldbeschouwing — vóór alles ging om bevestiging van het kommunisme in de Sowjet-Unie en om de realisering van het kommunistische wereldsysteem.

Niet gehinderd door parlementaire dwarskijkers en brutale journalisten hebben de russische diplomaten, die meesters zijn op alle diplomatieke wapens — legale en illegale

— en daarbij beschikken over een leger van informanten over heel de wereld, enorme successen geboekt.

Reeds voor meer dan twintig jaar schreef de politicoloog van de V.U., prof. G. Kuypers: „Eén van de opvallendste capaciteiten, die de kommunisten, zowel op nationaal als internationaal plan, ontwikkeld hebben, is hun tactiek, waarvan de beginselen door Stalin zijn geformuleerd in zijn „Over de grondslagen van het Leninisme”. Door hun ongewone tactische kundigheden zijn zij in staat geweest om zowel in de binnenlandse als in de buitenlandse politiek telkens weer successen te boeken, die niet evenredig zijn aan de werkelijke kracht van hun positie. Nauwkeurige bestudering van de kommunistische tactiek (waarvan de propaganda een voorname onderdeel is) is 'n taak van de eerste orde. Zulk een studie zou waarschijnlijk uitwijzen, op welk een listige wijze het communisme b.v. de ontvoogding van het koloniale Azië heeft uitgebuit en de federalisering van het verdeelde Europa heeft afgewend.”

☆☆☆

Deze woorden zijn voluit profetisch gebleken. Ontzaglijke overwinningen heeft het kommunisme behaald in de dekolonisatie van Oost-Azië! Heel Vietnam, Laos en Cambodja kwamen in de ijzeren greep ervan. Het heeft maar een haar gescheeld of dat was ook met Indonesië het geval geweest! En de dreiging van een kommunistische overheersing hangt loodzwaar boven Thailand, Maleisië, Singapore, Zuid-Korea.

De „eenheid” van Europa is voorts momenteel verder uit het gezichtsveld verdwenen dan ooit te voren. Een poging van minister Tindemans van België om althans een minimum daarvan te realiseren mislukte volledig. En Sowjet-Rusland verkreeg het enorme succes dat Frankrijk zich tot op aanzienlijke hoogte uit de Nato-eenheid losmaakte dat Oost-Duitsland een zelfstandige staat werd met onaantastbare grenzen en dat de Oder-Neise tussen Oost-Duitsland en Polen definitief werd vastgesteld! En tegenover dit alles dat haar zo maar in de schoot werd geworpen gaf de Sowjet-Unie in feite *niets*. Een kleine toeschietelijkheid ten aanzien

van het verkeer tussen West- en Oost-Duitsland was alles. Maar „de muur” bleef! Betrapte vluchtelingen uit de Sowjet-heilstaat worden nog steeds als misdadigers beschouwd. En ondanks de Helsinki-Verklaring werd door Sowjet-Rusland en Oost-Duitsland in oktober 1976 een vriendschapsverdrag gesloten waarin de Brezjnef-doctrine van het „socialistische internationalisme” en de „beperkte soevereiniteit van de kommunistische staten” t.a.v. de Sowjet-Unie bevestigd!

☆☆☆

Momenteel ontwikkelt de Sowjet-Unie een enorme activiteit in Zuid-Afrika.

Het was een meesterstuk van politiek, diplomatie en tactiek dat Rusland Cuba gebruikte om Angola in zijn greep te krijgen. Vooreerst vermeerde het daardoor het wantrouwen dat in alle „zwarte” staten van Afrika ten opzichte van de „blanke” heerst. En voorts vermeerde het een aanklacht wegens schending van de Helsinki-overeenkomst. Daarin wordt namelijk iedere inmenging van de verdragsluitende partijen in de binnenlandse aangelegenheden van de contracterende landen verboden. En dit is toch duidelijk: *Rusland* intervenieerde *niet* in Angola! Dat deed alleen dat bemoeizuchtige Cuba! En dat Rusland voor de modernste bewapening van Cuba zorgde — dat was een normale gang van zaken. Trouwens Cuba betaalde daar ook wat voor! Het wordt door de ontwikkelingshulp biedende landen wel zó royaal gesteund ten behoeve van zijn economie en „humanitaire behoeften” dat zo iets mogelijk is. Wel is het zo dat Rusland een vriendschapverband sloot met Angola! Of beter gezegd: met de M.P.L.A., de volksgroep, die dank zij de Cubaanse hulp aan de macht kwam.

Grote successen boekte Rusland ook in Mozambique. Machel Samora, de dictator van dat land was reeds jaren een trouwe vriend van de Sowjet-Unie. En die heeft nu grote beslissende invloed in dat land. Het kreeg van Machel reeds een prachtig eiland tot zijn beschikking om er een vloot- en luchtmachtbasis op aan te leggen. Wel heeft Mozambique een benauwend tekort aan rijst,

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Eet maar raak

Dat zei Jahweh ook tot Israël: Gooi de hele boel, brandoffers en slachtoffers, maar op een hoop. En eet maar raak. Zwelg er maar in. Het laat Mij koud (7 : 21). Dat is een erg opvallend woord. Offeren was immers juist iets dat Israël nu weer helemaal volgens de regels van Gods wet deed. In de mozaïsche wetten wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen brandoffers en slachtoffers (vgl. Lev. 1-7). Bij een brandoffer werd het offerdier, nadat het gevild was, helemaal verbrand. Maar bij een slachtoffer werd

slechts een gedeelte van het offerdier (nl. de vetstukken en nieren en lever) verbrand. De borst en de rechter schenkel waren voor de priester. En de rest van het dier werd door de offeraar en zijn gezin gegeten als een offermaaltijd (vgl. 1 Sam. 1 : 4).

Vóór de vondst van het wetboek werd dit onderscheid niet meer in acht genomen en werd er ook van brandoffers gegeten. Maar dank zij de reformatie van Josia werd het onderscheid tussen brandoffers en slachtoffers weer streng gehandhaafd en werden de brandoffers weer volledig verbrand. De voorschriften van de HERE werden op dit punt dus weer nauwkeurig opgevolgd. En je zou verwachten dat de HERE zou zeggen: Fijn dat jullie op dit punt weer teruggekeerd zijn tot Mijn Woord. Maar blijf daar nu niet steken. Ga verder op dat goede spoor.

Iets dergelijks zou de HERE ze-

ker gezegd hebben, als het met het hart van het volk in orde geweest was. Maar daar zat het fout. En daarom reageert Jahweh nu heel anders en zegt Hij: Wat maken jullie je toch druk over dat onderscheid tussen brandoffer en slachtoffer. Voor mijn part klutten jullie de hele boel door elkaar en eten jullie al het vlees van alle offers. Het interesseert Me niets.

Dachten jullie soms, dat het stipte naleven van offervoorschriften het punt was, waar het Mij om gaat? Geen sprake van. Ik ben op zoek naar iets heel anders: Hoort naar mijn stem, dan zal Ik u tot een God zijn en zult gij Mij tot een volk zijn en wandelt op de ganse weg die Ik u gebied, opdat het u welga (7 : 23). Daar gaat het om. Om een levenswandel in overeenstemming met Mijn Woord. Als die er niet is, kan heel dat nauwgezette inacht nemen van offervoorschriften Me geen lor sche-len.

Vetoogjes

De HERE zegt het heel kras: Ik heb uw vaderen geen gebod gegeven inzake brandoffer en slachtoffer (7 : 22). Als je dat leest, is je eerste reactie: Nou, nou! En al die voorschriften in Exodus en Leviticus dan?

Ziet u, dit is nu zo'n uitspraak in de Schrift waarmee je helemaal de mist in kunt gaan, als je het verband en de historische achtergrond niet in rekening brengt. Helaas gebeurt dat verwaarlozen van verbanden en achtergronden ontzettend vaak. Ook bij oprechte christenen komt het voor. Er zijn b.v. hele boomstammen die in de bijbel alleen maar op zoek zijn naar persoonlijke woorden voor de „ziel”. Dan ziet men de bijbel eigenlijk als een pan met soep, waar bepaalde teksten als oogjes vet bovenop drijven. Dan leest men een bijbelgedeelte net zolang, totdat men zo'n oogje ziet drijven

mais en suiker — produkten die het vroeger in grote overvloed exporteerde! Sinds het vertrek van de Portugezen gingen de opbrengsten daarvan namelijk met sprongen achteruit! Maar de Wereldraad heeft een groot bedrag beschikbaar gesteld om in de behoefte daarvan te voorzien. Rusland „doet” aan geen „ontwikkelingssamenwerking”. Het gaat ervan uit dat daarvoor de vroegere koloniale mogendheden moeten zorgen. Minister Pronk noemde deze bewering van Rusland wel „hypocriet”. Maar dat blijft uiteraard voor zijn rekening. En daarvan hoeft een land als Rusland zich zeker niets aan te trekken.

Ook met Zwambia, de derde „frontstaat” in Zuidelijk Afrika onderhoudt Rusland uitstekende betrekkingen. Kaunda, de president daarvan, was al in Moskou. En in Luanda, de hoofdstad, heeft de Russische ambassadeur in een persconferentie — uiteraard met goedkeuring, zo niet in opdracht van de regering van de Sowjet-Unie — verklaard dat het *alle* in Zuid-Afrika opererende guerillatropen van de „bevrijdingsbewegingen” traint en bewapent. Uit een in Moskou door Gromyko gehouden rede wisten we dat al, maar nu is het ten aanhoren van heel de wereld nog eens duidelijk bevestigd.

Voorts zal Podgorny, de president van de Sowjet-Unie de drie genoemde „frontstaten” bezoeken. Kissinger deed dat het eerst. Die bereikte een overeenkomst met de „blanken” en „zwarten” in Rhodesië. Maar die werd geannuleerd door Moegabe, de briljante marxist, pion van Rusland en leider van de guerilla-oorlog in Rhodesië. Dezer dagen krijgen al deze staten bezoek van Richard, de engelse diplomaat die zich nu met de Rhodesische kwestie bezig houdt. En daarna gaat Podgorny om de zaken weer voor Rusland in orde te maken. En dan zal de Russische invloedssfeer zich uitstrekken „van kust tot kust” en zijn Rhodesië en Zuid-Afrika volledig geïsoleerd.

Inderdaad: de kommunistische politiek en tactiek zijn „ongewoon kundig”. En ze ontvangen van nagenoeg de gehele Westerse pers en media stilzwijgende of openlijke steun.

☆☆☆

En hoe de situatie in Europa is heeft een bevoegde beoordelaar als minister Vredeling ons in een interview duidelijk gemaakt. Hij zei daarin o.a. „De krachtsverhoudingen verschuiven de laatste jaren in het voordeel van de Sowjet-Unie. Als ik ooit ergens bang voor ben geweest, dan is het voor koude-oorlogspaat. Misschien heb ik me daar in het verleden zelfs weleens teveel aan onttrokken. Maar wetende wat ik nu weet ben ik er helemaal niet gerust op, dat de wereld de komende tientallen jaren kan blijven doorgaan zoals het nu gaat. De wereld is één grote heksenketel, alles is aan het verschuiven, de verhoudingen tussen Noord en Zuid, maar vooral die tussen de Verenigde Staten, de Sowjet-Unie en China.”

„Ik vind”, zo ging Vredeling verder: „dat je moet blijven nadenken: wat hebben die lui voor plannen? Waarom besteedt de Sowjet-Unie 13 procent van zijn nationaal inkomen aan defensie (Nederland ruim 3 procent - red.), waarom zijn al hun militaire oefeningen offensief gericht, waarom hebben ze Oost-Duitsland helemaal volgezet met tanks? Omdat wij ze zouden willen overvallen? Kom nou. Wij weten beter dan het Kremlin dat we daar niet over prakkizeren. Maar als je weet wat voor een militair potentieel ze daar aan de andere kant aan het ontwikkelen zijn, dan kun je niet zeggen: ga maar rustig slapen, ga maar met spandoeken lopen omdat de ambtenaren een procentje minder krijgen. Of eigenlijk: doe het maar, zolang je je het kunt permitteren”.

„Ik ben een beetje pessimist geworden. Dat is wat ik overhoud aan die drie jaar op defensie. Ik zeg niet: je mag nooit meer rustig slapen. Ik zeg wel: houd je ogen open. Zoals we hier in Nederland leven, dat is niet vanzelfsprekend meer. Vlak bij huis zijn er grote delen van de wereld, waar het heel anders gaat. Ik sta hier niet te roepen: te wapen. Ik weet niet wat we eraan moeten doen. Verstandig met die mensen praten is waarschijnlijk het enige. Zeggen: zouden we nu niet iets intelligenter kunnen bedenken? En dat zou kunnen: ophouden met die bewapening. Maar dat is wishful thinking...”

„Ons probleem is, dat wij zo erg dicht bij de Sowjet-Unie zitten. Dat land heeft de merkwaardigheid, dat ze iemand die het ergens

niet mee eens is, het land uitsturen, zoals onlangs Boekovski. Daar het ik een hekel aan. En daar leef ik dan vlak naast. Dat zijn mijn tegenstanders van het eerste uur.”

Zolang de dreiging uit het Oosten, die Vredeling de afgelopen jaren uit geheime rapporten beter dan wie ook heeft leren kennen, voortduurt, zo leest men verder in dit interview, blijft ook de noodzaak van een Westeuropese verdediging bestaan. Vredeling staat, in tegenstelling tot vele van zijn partijgenoten, bekend als een voorstander van een gemeenschappelijk Europees defensiebeleid.

Als lid van de Europese Commissie in Brussel zal hij zich daar overigens voorlopig nog niet rechtstreeks mee kunnen bezighouden. Het Verdrag van Rome, de grondslag van de Europese Gemeenschap, sluit militaire samenwerking uitdrukkelijk uit. Maar volgens Vredeling is het slechts een kwestie van tijd: een Europese defensiegemeenschap is, op den duur, onvermijdelijk.

„De gemeenschappelijke belangen die wij hebben, als EEG-landen, zullen ertoe leiden dat wij ook de verdediging gezamenlijk gaan aanpakken. Dat gaat gebeuren, ook al zegt men nu nog zo hard dat het niet mogelijk is. We gaan in de richting van een Europese Unie. De Gemeenschap heeft nu eigen financiële middelen, er komen rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement. We zijn het „point of no return” gepasseerd. De belangen zijn gebundeld, niemand heeft er nog belang bij dat EEG uiteenvalt”.

☆☆☆

Tot zover minister Vredeling.

Ik zette boven dit artikel: „De werkelijkheid zien”. Ik deed dat denkend aan een woord van de franse staatsman Guizot dat Groen van Prinsterer met instemming citeerde: „Voir ce qui est, est le plus célèbre caractère de l'esprit politique.” Wat zoveel zeggen wil als: de meest belangrijke en excellente eigenschap van een staatsman is de nuchtere werkelijkheid moedig onder ogen te zien.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

en dan schept men dat eraf. Dat er ook nog vermicelli bestaat en gehaktballen en dat die samen met de vetoogjes de soep vormen, vindt men niet zo belangrijk. De verbanden en achtergronden laat men gewoon links liggen. Men is alleen maar op zoek naar die kleine, persoonlijke knipoogjes van God. Maar doordat men zo het verband laat voor wat het is en zo'n tekst er zonder meer uitlicht, krijgt die tekst onvermijdelijk een heel andere functie en betekenis dan de HERE eraan gegeven heeft. En dat is een erg riskant bijbelgebruik. Hoe riskant het is, is goed duidelijk te maken aan de

hand van deze woorden van Jahweh uit Jer. 7 : 22.

Knippen

Als men achtergrond en verband bij deze woorden niet in rekening brengt, komen ze als een zelfstandig gegeven op eigen benen te staan. Dan gaan ze een eigen leven leiden en komen ze keihard tegenover de mozaïsche wetten te staan, waarin immers wel degelijk voorschriften voor de offerpraktijk gegeven worden. Je kunt dan nog maar twee kanten uit. De eerste mogelijkheid is, dat je uitgaat van de offervoorschriften in de mozaïsche wetten. Dan moet je concluderen, dat Jer. 7 : 22 niet juist is en een verkeerde voorstelling van zaken geeft. En als je dan nog één stapje verder gaat, zeg je: Als er ten aanzien van een zo belangrijk gegeven als de offers in de bijbel zulke elkaar volkomen

uitsluitende uitspraken staan, is de betrouwbaarheid van de bijbel niet zo erg groot.

De tweede mogelijkheid is, dat je uitgaat van de juistheid van Jer. 7 : 22. Maar dan wordt deze tekst een hefboom om de mozaïsche wetten uit elkaar te wrikken. Dan ga je zeggen: Er wordt in die wetten wel gedaan alsof de offervoorschriften door God in de woestijn gegeven werden, maar dat is blijkens Jer. 7 een door en door onjuiste voorstelling van zaken. En ook dan wordt de gedachte in de hand gewerkt: een boek waarin zulke tegenstrijdigheden voorkomen, kan toch niet het Woord van God zijn.

In beide gevallen gaat men in de bijbel knippen en bepaalde dingen en voorstellingen verwerpen, alleen maar omdat men geen rekening houdt met verbanden en achtergronden. En op die manier raakt men onherroepelijk de bijbel als Gods Woord kwijt.

Kerknieuws

Beroepen en aangenomen naar Haarlemmermeer-Oostzijde: Ds D. J. A. Brink te Assen.

Kandidaat J. Plantinga — In het „Mededelingenblad” van de Gereformeerde Kerk te Haren (Gr.) schrijft br. Faber het volgende naar aanleiding van de regionale vergaderingen op 29 november en 20 december 1976: „Br. J. Plantinga uit Hallum had preekconsent aangevraagd en zodoende was de regio in een bijzondere vergadering bijeen. Na het gebruikelijke onderzoek werd dit preekconsent verleend, voorlopig voor de tijd van een jaar.

Br. Plantinga, die lid is van de kerk te Heerenveen, is kandidaat in de theologie. Hij is opgegroeid in Canada en de Ver. Staten en ontving zijn opleiding aan het Westminster Theological Seminary in de U.S.A. Momenteel bereidt hij zich voor op het examen voor „Master of theology”, ongeveer gelijk te stellen met ons doctoraal examen. Voor de doctorale studie studeert hij nog aan de R.U. te Utrecht. Hij hoopt deze studie in februari a.s. af te sluiten. Tot die tijd kan hij zich nog niet beroepbaar stellen, maar wel heeft hij zich bereid verklaard zo af en toe eens voor te gaan in de Dienst des Woords.”

D. HOLWERDA - ZUIDHORN (Gr.)

Boek- bespreking

De brief van Paulus aan de Galaten.

Nieuwe vertaling met korte uitleg door W. K. Grossouw.
Katholieke Bijbelstichting, Bostel, 1965. f 1,90.

In het in de titel genoemde werkje, dat circa 70 bladzijden telt, valt veel te waarderen. De vertaling laat zich goed lezen; het commentaar is, hoewel beknopt, indringend. En beide doen recht aan de levendigheid van Paulus' schrijfwijze. Voortreffelijk is — om maar een paar dingen te noemen — de bespreking van de pericope 5:13-24, en de exegese van 'de elementen van het heelal' in 4:3.

Over vele details kan men natuurlijk twisten. Zo b.v. over de vraag, of de vertaling 'zelfzucht' voor 'sarx' (= vlees) in 5:13 vlgg. helemaal gelukkig is — de schrijver attendeert overigens zelf op het onvolmaakte van die weergave, blz. 62 — en of die dan niet reeds in 3:3, waar dezelfde tegenstelling ('vlees — geest') aan de orde is, had behoren gekozen te zijn. In 1:16 acht ik 'in mij' (niet 'aan mij') de juiste weergave. (Grossouw laat dit alternatief weer uitdrukkelijk open.) De formulering van de grondtekst pleit hier voor; en zakelijk kan men verwijzen naar 2 Cor. 5:19: God heeft in Paulus de boodschap der verzoening gelegd; zo wordt in hem Christus openbaar. Maar bij zulke kleinigheden zullen we niet te lang stilstaan.

Soms laat het commentaar — dat in 't algemeen meer op het geheel dan op de onderdelen van de tekstpericopen ingaat — niet onbelangrijke detailproblemen ten onrechte geheel liggen, b.v. t.a.v. 2:17, 18. Deze verzen, over de betekenis waarvan menigeen zich het hoofd heeft gebroken, behoren nog wel tot een stuk dat volgens Gr. „het hart van de brief” is „en de spil waar alles om draait”, en waarbij hij uitstekende opmerkingen maakt over de samenhang met het voorafgaande autobiografisch-apologetische deel van de brief. M.i. zinspeelt Paulus ook in 'het weer opbouwen van wat eerst was afgebroken' op de wending in Petrus' gedrag. Eerst had deze (na een openbaring, Hand. 10) in het voetspoor van Christus de muur die onder de oude bedeling scheiding maakte tussen Jood en heiden, n.l. de wet, neergehaald (Ef. 2:14). Later, als er wetticistische christenen uit Jeruzalem komen, bouwt hij die weer op. Maar daarmee gooit hij zijn eigen glazen in. Zodra men n.l. iemand onder de wet brengt, gaat diens zonde als overtreding tellen (vgl. Rom. 5:13, 20 en Gal. 3:19); sterker nog: de wet prikkelt den mens tot overtreding (Rom. 7:1). Dus niet (het geloof in) Christus (vgl. Rom. 6:1-14), maar (het vasthouden aan) de wet werkt de zonde in de hand. In het commentaar had in verband daarmee m.i. sterker beklemtoond kunnen worden, dat het in Galaten bijzonder om een waarschuwing gaat tegen terugval in het oude, reeds afgelegde leven (vgl. ook b.v. 3:3). De schrijver heeft zich hier m.i. even laten meeslepen door zijn neiging tot theologiseren. (Hij excuseert zich aan het slot van deze passage overigens (met een in dit werkje

vaker te constateren en zeer te waarderen zelfkritiek) over de „te lange en toch nog onvoldoende uitleg”, blz. 28).

Die neiging speelt hem trouwens meermalen parten. Zo al dadelijk in het commentaar bij de eerste pericope (1:1-5), dat vragen oproept. De openbaring van Gods genade in Jezus Christus wordt daar geschetst als de realisering (het zich voltrekken) ervan in „de mens Jezus van Nazareth”, die weliswaar een bepaalde, historische mens is, maar toch „voor het christelijk geloof de Christus, ... de universele mens”: „dat is de zin van zijn 'verheerlijking'. En in het zicht van dit geloof kan men dan weer zeggen, dat elke mens juist als zodanig bij Jezus hoort, in een zekere zin Jezus is” (blz. 11) Op z'n minst zou men hier toch i.p.v. „elke mens” willen schrijven „elke (christen)mens”, zoals elders (blz. 28) gebeurt. Het is echter de vraag, of men daarmee deze uitspraak van de auteur niet zou verminken; m.a.w. of hij niet werkelijk de volle ruimte opeist die het blote 'mens' biedt. Dat de christenmens „als zodanig” (d.w.z. als christen) bij Jezus hoort, is n.l. een zo voor de hand liggende waarheid, dat ze niet dit betoog behoefde. Het lijkt mij dus, dat „als zodanig” inderdaad wil zeggen: als mens, krachtens zijn mens-zijn. En het zal niet zonder opzet geweest zijn, dat Gr., sprekend van „de realisering van Gods genade in de mens Jezus van Nazareth” het woord 'mens' liet curiveren. Als ik dit betoog goed begrepen heb, maakt Gr hier Jezus tot 'model' van den begenadigten mens. Maar Jezus is volgens de Schrift *inhoud*, geen *voortwerp* van Gods genade (vgl. b.v. 1 Cor. 1:4). Hij is wel zijn broeders verder in alles gelijk geworden, maar is hierin van hen onderscheiden, dat aan Hem geen zonde kleefte (Hebr. 4:15). Gods genade aan mensen bestaat juist daarin, dat Hij Jezus Christus voor hen tot zonde gemaakt heeft (2 Cor. 5:21). Het komt mij voor, dat Gr. de woorden „openbaring van Gods genade in Jezus Christus” verkeerd uitlegt. Als God Zijn genade toont in Jezus Christus (Ef. 2:7), dan verschilt dat „in” principiële van het „in” in b.v. 1 Tim. 1:16, waar Paulus zegt, dat Jezus Christus in hem al zijn lankmoedigheid betoonde. Beide, Christus en Paulus, zijn weliswaar blijk van Gods genade; doch Paulus als een *begiftigde*, Jezus Christus daarentegen als *het geschenk*. En als gever tevens, zoals uit de laatste aangehaalde tekst blijkt. Wanneer het om verlening van genade gaat, staat Jezus Christus niet aan de menselijke (ontvangende), maar aan de goddelijke (schenkende) kant, vgl. b.v. Rom. 1:7, 1 Tim. 1:1.

Als tweede punt, waarop ik fundamentele kritiek heb, noem ik Grossouws oordeel over Paulus' gebruik van het O.T. (blz. 31 vlgg.). Of dit „over de hoofden van de brave Galatische hoorders-lezers heen” is gegaan, van wie Gr. zich „moelijk kan voorstellen dat zij hem beter konden volgen dan de meeste moderne lezers”, waag ik te betwijfelen. Mozes had sinds vele generaties van stad tot stad predikers en werd elke sabbat gelezen (Hand. 15:21). Dat gold met name van Klein-Azië, waar de Joden zich een niet onbelangrijke plaats in de toenmalige wereld hadden verworven. Veel meer dan wij gewend aan geheugentraining zullen zij veel beter dan de doorsnee moderne lezer in het O.T. thuis zijn geweest. En hoe intensief de apostelen, bij die kennis aansluitend, de eerste decennia van het Christendom hebben gearbeid in het (naar Christus' voorbeeld, Luc. 24:27) doorlichten van het O.T. als sprekend van Christus, kan blijken uit een mede-

deling als in Hand. 19:8-10.

Grossouw wil weliswaar Paulus' vertolking van het O.T. niet als louter willekeur bestempelen, maar de Joodse interpretatie evenmin. „Hier botsen twee geloofsvisies op elkaar in een conflict, dat wezenlijk tragisch is, omdat beide eerlijk steunen op dezelfde grondslag, hetzelfde 'Oude Testament'” (blz. 32). Zo wordt echter Paulus' exegese in de subjectieve sfeer getrokken („eerlijk”; vlg. even verder: „hij heeft bereikt dat de Christelijke kerk ... op haar wijze¹⁾ trouw is gebleven aan het oude boek”), en daarmee het waarheidsgehalte ervan gerelativeerd. Met volledig begrip voor de moeilijkheden die alle serieuze exegeten uit onze dagen op vele plaatsen ervaren waar ze Paulus het O.T. zien hanteren, zou ik willen opmerken, dat b.v. de interpretatie van de tegenstelling Izak-Ismaël in Gal. 4:21-31 een onmiskenbare voorloper heeft in Jezus' eigen twistgesprek met de Joden in Joh. 8:30-36.²⁾ Men kan dus niet staande houden, dat Paulus „op een eigenzinnige manier de Schrift van het Oude Verbond hanteert” (blz. 54). Hij doet dat integendeel naar de stijl van zijn Heer³⁾ (van Wien we nog wel meer dergelijke, ons op het eerste horen vreemd voorkomende uitleggingen van oudtestamentische passages kennen, b.v. Matth. 26:31). En van Zijn leer (dus ook van Zijn exegese van het O.T.), hoe nieuw ook, geloven we toch, dat ze gezaghebbend is (Marc. 1:27), zulks in tegenstelling tot die der Joodse schriftgeleerden (Matth. 7:29).

Dat de bewuste methode van uitlegging „meer steunt op geïsoleerde teksten (zinnen) of zelfs bepaalde woorden dan op de ruimere samenhang, in historisch verband gezien” (blz. 31), waag ik te betwisten. Veleer is het tegendeel waar: onze moeite om deze exegese te aanvaarden vindt juist vaak haar oorzaak in ons niet in rekening brengen van de context in zijn volle breedte en diepte. Zo zou b.v. Grossouw over het beklomten van het enkelvoud 'zaad'

door Paulus in 3:16 zich niet zo arrogant-misprijzend hebben uitgelaten („een bedenkelijk soort redenering (Rom. 4, 13-16 is alweer beter, hoewel ook nog niet smetteloos) ... „dit grammaticale spelletje, blz. 41), als hij gelet had op Rom. 9: — vreemd, dit verzuim; elders betreft Gr. terecht herhaaldelijk Romeinen in de exegese van Galaten — en op wat straks volgt in Gal. 4:21-31 (waarbij Gr. N.B. zelf de aardige uitspraak van Burton citeert: Paulus heeft „de bedoeling de Galaten te laten zien, dat zij bezig zijn zich aan te sluiten 'bij de verkeerde tak van de familie'”, blz. 54): uit Abraham kwamen twee (of eigenlijk nog meer, vgl. 25:1, 2) geslachten voort; doch slechts voor Izak, het zaad dat een geschenk van God was, gelden de beloften, niet ook voor Ismaël, het zaad dat Abraham om zo te zeggen zijn eigen prestatie kon noemen. Ten onrechte noemt Gr. Paulus' methode van uitleg in hfdst. 4 'allegorie'. Die is principieel anders, omdat ze naar willekeur voor historische feiten geestelijke grootheden substitueert. Paulus daarentegen stelt de geestelijke motieven in het licht die God in de feiten van (o.a.) Abrahams geschiedenis tot uitdrukking bracht. En hij doet dat, zoals gezegd, in het voetspoor van Jezus Christus, die als enige onder de mensen Abrahams geschiedenis achteraf recht kon duiden, omdat Hij zelf die vooruit bepaald had: „eer Abraham was, ben Ik”, Joh. 8:58.

¹⁾ Cursivering van mij (D.H.).

²⁾ Zie over dat gedeelte mijn bijdrage in dit blad, 7de jrg., blz. 140.

³⁾ Ik heb de indruk, dat de apostelen vaker dan wij vermoeden woorden van hun Heer uitwerkten. Enige tijd geleden wees ik op het verband van Openb. 6:12 vlgg. met Matth. 24:29 vlgg. (Opbouw 19de jrg., blz. 354). Dezer dagen trof me bij de Schriftlezing aan tafel, hoe Paulus in 1 Cor. 1:18 vlgg. een motief van Jezus uit Matth. 11:25 overneemt en uitspint. Het zou de moeite waard zijn, dunkt me, dit punt eens nader te onderzoeken.

M. DE JONGE — DEN HAAG

Vlammen aan de horizon ⁽¹⁾

In de VCL-reeks, uitgave Kok, Kampen, verscheen dit boek. De schrijfster, Mink van Rijdsdijk, droeg het op „aan allen, die mijn reis over Sumba tot een onvergetelijke herinnering maakten.” Zelden komt Soemba in de publiciteit. Vóór de 2e wereldoorlog was dat anders. Regelmatig waren er toen publicaties van bestuursambtenaren en van zendingsmensen. De ouderen herinneren zich nog wel de boeken van Wielenga, eveneens in de VCL-serie, „Marapoe”, „De oude van dagen”, „Oemboe Dongga” en „Merkwaardig denken”. In de gereformeerde kring van Soemba een vertrouwde klank. Als zendingsterrein van de kerken in de Noordelijke provincies kreeg het aandacht en de predikanten, artsen, verpleegsters en onderwijzers die er werkten, waren onze bekenden. De zendingsbladen bevatten veel informatie en werden vrij algemeen gelezen. Na 1945 is dat heel anders geworden. Zowel de kerkelijke ontwikkelingen als de soevereiniteitsoverdracht isoleerden ons van Indonesië en dus ook van Soemba. Weliswaar zijn er daarna perioden geweest van intensiever contacten, maar wie weet daar nog vol-

doende van? En waar dit wel het geval is, gaat het beslist niet gepaard met veel kennis van land en volk. Soemba is voor ons héél ver weg.

Ja, we weten dat de fam. Goossens op Soemba werkt, speciaal voor de opleiding tot goeroe en voor scholing van predikanten. Maar telkens merk je toch op, hoe weinig we op de hoogte zijn van de omstandigheden, waaronder dat werk verricht wordt en van de mensen, die het aangaat.

Als er dan een boek verschijnt, dat ons daarover informatie verschaft, neem je dat graag ter hand. En dat betekent ook dat er aanleiding is om aandacht van anderen voor zo'n boek te vragen. Niet omdat het zo'n geweldig boek is. Dat is het beslist niet. Het komt niet boven het middelmatige, het journalistieke, uit. Vlot en onderhoudend geschreven, heeft het weinig diepgang. Een gezellig boek, zou je kunnen zeggen. Meer niet.

En toch waag ik het enkele weken achtereens iets over dit boek te vertellen, er iets uit weer te geven, in de hoop dat velen het zullen lezen. Daarmee zou ik willen bereiken, dat „Soemba” in onze kring meer gaat leven, zodat de banden, die er zijn: de correspondentie met de gemeenten op dit eiland, de steun aan het werk van ds en mevr. Goossens, wat aangetrokken worden. Land en volk zouden ons meer „eigen” kunnen worden, al is het maar door het samen lezen van een reisgids, die Mink van Rijdsdijk voor ons samenstelde.

De reacties op ons vorige stukje waren zeer verblijdend. We zijn door onze achterstand van „adopties” heen. Meer dan honderd kinderen werden geholpen. Dank u!

Hiermee zijn wij echter nog niet uit de problemen. Wij hebben nog een bedrag van f 100.000,— nodig voor de school bij The Children's Home. Een groot bedrag, waarop wij niet hadden gerekend. Immers wij schreven in onze decemberbrief: „voor een nieuwe school bij The Children's Home hebben wij het grootste deel dat nodig is kunnen sturen.” Dit blijkt achteraf erg tegen te vallen, ook voor The Children's Home zelf. De Indiase regering stelt tegenwoordig eisen aan nieuwe gebouwen en die zijn hoger dan door het kindertehuis worden gesteld. De gebouwen worden dan natuurlijk ook wel beter.

Voor de school zijn aan twee verschillende bouwondernemingen begrotingen gevraagd, waarin deze eisen van de regering zijn verwerkt en beide kwamen tot ongeveer eenzelfde bedrag, nl. ca. Rs. 500.000,— of ca. f 170.000,—. Wij hebben hiervan f 70.000,— naar The Children's Home kunnen sturen.

Waarom, zult u zich afvragen, vinden wij deze school zo belangrijk? Wij schreven hier al eerder over, maar wij willen hier graag wat uitgebreider op ingaan. The Children's Home werd in 1945 opgericht door een zendingsarts en zijn vrouw, de heer en mevrouw John C. Taylor. Zij waren zendelingen van de Reformed Presbyterian Church in Amerika. Zijn zoon, ds Gordon Taylor, heeft nu de leiding over dit werk. Bij de oprichting waren er 15 kinderen in het tehuis. De ouders van deze kinderen hadden lepra.

Mariam Benjamin en Hirawati uit The Children's Home op de dag van hun belijdenis

The Children's Home ligt in een klein dorpje, Bhogpur, aan de voet van het Himalaya gebergte. Vlakbij dit dorpje liggen twee „heilige” steden van de hindoes, nl. Rishikesh en Haridwar. Hier komen veel pelgrims en ook de bevolking bestaat bijna helemaal uit hindoes. 5% hiervan bestaat uit men-

sen die lepra hebben. Zij wonen in kolonies bij elkaar en ze leven daar als paria's. Als je deze steden bezoekt zie je op de straten grote groepen van deze door lepra misvormde mensen. Ze komen naar je toe om geld te vragen. Hieronder zijn ook ouders van kinderen, die in The Children's Home zijn opgenomen. Bij een bezoek aan zo'n leprakolonie hebben wij gemerkt, dat de ouders blij zijn met The Children's Home. Wij zijn o.a. op bezoek geweest bij de ouders van een van de oudere meisjes uit het kindertehuis. Ze hadden twee donkere kamertjes en een kleine keuken. Het was er wel schoon maar het maakte toch wel een troosteloze indruk. Vol trots lieten ze ons de foto van hun dochter zien en ze vertelden dat ze nu haar diploma als onderwijzeres had gehaald. Ze straalden van vreugde toen ze ons dit vertelden en zeiden dat ze dit alleen aan The Children's Home te danken had. The Children's Home staat bekend als

een van de allerbeste huizen voor deze kinderen. Ook bij de Indiase regering. Er wordt alles aan gedaan om de kinderen een goede opleiding te geven. Anders zouden het paria's blijven.

In 1945 begon het kindertehuis dus met 15 kinderen en men vertelde ons, dat er in die tijd dagelijks werd gebeden, dat de HERE het werk zou zegenen en het kindertehuis vol zou maken met kinderen. Dit gebed werd zeker verhoord. Er zijn nu 270 kinderen in opgenomen.

Tot zo'n twee jaar geleden begonnen deze kinderen hun opleiding aan de dorpsschool in Bhagpur. Daar bleven zij tot zij de vijf klassen, die een lagere school heeft in India, hadden doorlopen en daarna gingen ze naar kostscholen voor verdere studie. In de vakanties kwamen zij weer naar het kindertehuis. Dit laatste is nog zo. Deze kostscholen stellen hoe langer hoe hogere eisen aan het onderwijs en de dorpsschool van Bhogpur sluit daar niet meer op aan.

Daarom werd aan een eigen school gedacht met gediplomeerd onderwijzend personeel. Men begon met twee klassen en men hoopte ieder jaar een klas erbij te kunnen bouwen. De gebouwen werden op een zo goedkoop mogelijke manier er neergezet.

Maar toen kwam er, nu ongeveer een jaar geleden, een nieuwe wet in de staat Uttar Pradesh, waarin The Children's Home ligt en hierin werd bepaald dat kindertehuizen een vergunning nodig hebben om te mogen blijven bestaan. Zo'n vergunning krijgt men alleen als er mensen van de regering in het bestuur worden opgenomen. Deze mensen zijn geen christenen en het laat zich gemakkelijk begrijpen wat dit betekent voor een christelijk kindertehuis.

Deze wet geldt voor kindertehuizen, maar niet voor kostscholen. Daarom is deze nieuwe school zo belangrijk. Zodra er een door de regering erkende school aan het tehuis is verbonden is

kinderen

meer dan honderd kinderen
werden door u sinds september jl.

„geadopteerd”!

heel hartelijk dank!

nieuwe kinderen

wachten op uw (financiële) adoptie

in india ... in kenia ..

bel onze secretaresse nu!

03443-2079 - b.g.g. 03449-1659

is f 55,— per maand voor U een bezwaar,
doe het dan met anderen

scholen

we hebben op korte termijn

f 100.000,— nodig

voor een kostschool in india!

lees elders in dit blad waarom ...

het gaat om een bijbelgetrouwe opvoeding

van 270 kinderen

geef uw giften nu!

stichting

redt een kind

secretariaat: dr. guépinlaan 23 — ommeren (betuwe)

postgiro: 1599333 t.n.v. stichting redt een kind te zwolle

bank: raiffeisenbank — zwolle, rek.no. 37-73.32.860

het een kostschool geworden in plaats van een kindertehuis. Tot nu toe zijn er nog geen moeilijkheden, omdat er plannen bestaan voor een nieuwe school, maar als deze er niet zou komen zien wij de toekomst voor dit tehuis donker in. Daarom willen wij de resterende f 100.000,— graag zo gauw mogelijk zenden, maar wij hebben dit geld niet en wij hebben uw hulp hiervoor nodig. Het gaat om de christelijke opvoeding van 210 kinderen.

Stichting Redt Een Kind

Secretariaat: Dr. Guépinlaan 23,
Ommeren.
Tel. 03443-2079,
b.g.g. 03449-1659.

Postgiro: 1599333
Bank: Raiffeisenbank, Zwolle,
Rek.nr. 37.73.32.860.

De Raad van de Gereformeerde Kerk te Haren (Gr.) geeft met grote droefheid kennis van het overlijden op 18 december 1976 van broeder

Geerhard Bugel

op de leeftijd van 67 jaar.

Wij gedenken in dankbaarheid alles wat wij als gemeente en kerkeraad in deze broeder ontvingen.

Hij mocht de gemeente dienen als diaken en ouderling.

De kerkeraad

ONS VAKANTIEREISPLAN 1977

Chr. jongerenreizen

OOSTENRIJK

Onze vakantieboerderij staat in het mooie bergdorpje Schwarzenberg, in de provincie Vorarlberg, omringd door vele bossen. Door onze 20-jarige ervaring weten we, dat er veel animo is voor onze jongerenreizen. Daarom gaan we dit jaar nog meer reizen organiseren.

De boerderij biedt ons volop comfort (slaapvertrekken met bedden, douche's (warm en koud water), toiletten met wasbakken. Bij de prijs is alles inbegrepen: verzekering, bustochten, enz.

De data zijn als volgt:

30 juni t/m 9 juli 1977	f 450,—
11 juli t/m 22 juli 1977 (12 dgn)	f 540,—
25 juli t/m 5 aug. 1977 — —	f 540,—
8 aug. t/m 17 aug. 1977	f 450,—
22 aug. t/m 31 aug. 1977	f 450,—

Folders op aanvraag.

Aanmelden kampeider: J. Wijnsma,
p/a Grieneui 26, Nijkerk (Fr.)
post Metslauwier, telefoon 05192-293

ONS VAKANTIEREISPLAN 1977

Chr. reizen voor alleenstaanden

OOSTENRIJK

Ook gaan we reizen voor alleenstaanden (t/m 50 jaar) organiseren, in voor- en naseizoen.

Verblijfplaats: Schwarzenberg, in het Vorarlgebergte, omringd door vele bossen. Boerderij met douche's en toiletten.

De reis gaat per touringcar, 's morgens vroeg weg, 's avonds op de plaats van bestemming.

Bij de prijs is een extra verzekering inbegrepen o.a. tegen diefstal en ziekenhuiskosten.

De data zijn als volgt:

13 juni t/m 24 juni 1977 (12 dgn)	f 525,—
9 sept. t/m 20 sept. 1977 (12 dgn)	f 525,—

Folders op aanvraag.

Aanmelden kampeider: J. Wijnsma,
p/a Grieneui 26, Nijkerk (Fr.)
post Metslauwier, telefoon 05192-293

STICHTING REFORMATISCHE HULPAKTIE WOORD EN DAAD

vraagt met spoed voor haar kantoor te Velp een
administratief medewerkster

Minimum opleiding M.A.V.O., goed kunnende typen en enige kantoorervaring vereist.

Gezien de doelstelling van onze stichting dienen gegadigden positief christelijke beginselen te zijn toegedaan.

Sollicitaties te richten aan ons kantoor, Parkstraat 52 te Velp.

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN“

Nooitgedacht 3 — Zeist

jongeren rond de bijbel

Het G.L.J.C. heeft
een brochure
uitgegeven
die hulp biedt bij

leiding geven op verenigingen
en het bestuderen van de bijbel:

- wat is leiding geven
- een methode voor bijbelstudie
- een studieschets over Amos 3-5
- lijst met studiemateriaal

Te bestellen voor slechts f 3,—
(franco toezending) t.n.v. G.L.J.C.,
Jan van Nassaustraat 5, Genemuiden.
Bankrelatie A.B.N. te Genemuiden.
Rek.no. 59.89.20.005 met vermelding „Jongeren rond de bijbel“.

PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!

**STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND**

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenissen (ook voor niet verzekerden).

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor
Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Getfertsingel,
telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.